

DOMINIQUE
XARDEL

Dünya Sahnelerinde
Bir Türk Piyanisti

İdil
Biret

Genişletilmiş 6. Baskı
Çeviri: ÜNER BİRKAN

♥ can
çağdaş

DOMINIQUE XARDEL

İDİL BİRET

DÜNYA SAHNELERİNDE BİR TÜRK PİYANİSTİ

Can Çağdaş

İdil Biret, Dünya Sahnelerinde Bir Türk Piyanisti, Dominique Xardel

Fransızca aslından çeviren: Üner Birkan

Idil Biret, une pianiste turque en France

© 2006, Buchet Chastel (bir Meta-Editions departmanı), Paris.

© 2007, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2007

Genişletilmiş 6. basım: Ağustos 2019, İstanbul

Bu kitabın 6. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Cem Alpan

Editör: Ayça Sezen

Düzeltili: Burçak Başpınar

Mizanpaj: Atahan Sıralar

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapaktaki fotoğraf: Michaela Stahl

İç baskı ve cilt: Türkmenler Matbaacılık Reklam San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. No: 16-18

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 43087

ISBN 978-975-07-3349-9

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750733499

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

DOMINIQUE XARDEL

İDİL BİRET

DÜNYA SAHNELERİNDE BİR TÜRK PİYANİSTİ

BİYOGRAFI

Fransızca aslından çeviren

Üner Birkan

♥can

DOMINIQUE XARDEL, Fransa'da, Aix-en-Provence'da doğdu. Bir ekonomist olan Xardel, on yıl süreyle Paris'teki ESSEC'i (Ticari ve Ekonomik Bilimler Yüksek Okulu) yönetti. Halen çeşitli ülkelerdeki üniversitelerde dersler veriyor. Müzik, özellikle de piyano, onun dünyadan çıkış yolu. *Les Pianistes* (Piyanistler) adlı kitabı, 2002 yılında Fransa'daki Seli Arslan Yayınları tarafından yayımlandı.

ÜNER BİRKAN, 1934'te Elazığ'da doğdu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdikten sonra hesap uzmanı oldu. Müzik yazarlığına öğrencilik yıllarında başladı. *Milliyet Sanat* dergisinde 1975'ten başlayarak 25 yıl müzik yazıları yazdı. Müzik yazılarını *Cumhuriyet*, *Hürriyet*, *Yeni Yüzyıl* ve *Radikal*'de sürdürdü. Halen *Andante* dergisinde yazıyor. Ünlü orkestra şefi Charles Munch'un *Ben Bir Orkestra Şefiyim* adlı kitabını dilimize kazandırdı. Geniş kapsamlı bir "müzik dinleyicisi rehberi" niteliğindeki *Dinleyicinin Kitabı* adlı çalışması 2000'de yayımlandı.

İçindekiler

Önsöz	13
Sunuş	19
Kökler	25
Türkiye	35
Nadia Boulanger	49
Wilhelm Kempff	77
Alfred Cortot ve Öteki Ustalar	93
Rahmaninov'un ve Altın Çağ'ın Büyük Piyaniistlerinin Çalışma Yöntemleri	114
Monteux, Scherchen, Furtwängler ve Öteki Orkestra Şefleri	137
Besteciler	149
Özgürlük	171
Plaklar – Vega, Atlantic-Finnadar, EMI, Naxos, Alpha	192
Çalışma	209
Seyahatler	226
Sonsöz	261
Ekler	265
Teşekkür	365
Kişi Adları Dizini	366

İdil Biret, siz, müzisyenlerin, özellikle piyanistlerin dünyasında efsane olmuş bir kişiliksiz.

Efsanesiniz, çünkü her şeyden önce, müzik dünyasına en şaşırtıcı harika çocuklardan biri olarak girdiniz; 20. yüzyılın tanıdığı en büyük harikalardan biriydiniz. Bütün dünyayı kesin olarak büyülediniz, en büyüklerin hayranlığını kazandınız. Siz, daha yedi yaşındayken radyoda konser veren, on bir yaşında Wilhelm Kempff ile birlikte, Mozart'ın *İki Piyanolar İçin Konçerto*'sunu çalan o küçük kızsınız. Sizinle karşılaşan herkes, Nadia Boulanger ve daha birçokları size hayran oldu. Sonra da, şaşırtıcı olmaktan bir an bile geri durmayan bir kariyere adım attınız. Everestlere gözünüzü dikmiştiniz adeta, öyle söylenebilirdi; çünkü, beş ya da altı yılda bir, durmaksızın, inanılmaz şeyler yapıyordunuz. Harikalarınıza Liszt'in, Beethoven senfonilerinin piyano uyarlamalarıyla başladınız, daha sonra, inanıl-

Paris'te Chopin'in "Bütün Eserleri" kayıtlarının satıldığı Fnac'da.

maz bir başka şeyi, Chopin'in bütün piyano eserlerinin kaydını gerçekleştirdiniz, bununla da, Polonya'da Büyük Ödül'ü kazandınız. Bugüne dek yetmiş kayıt yaptınız. Ardından, on yıl kadar önce, Pierre Boulez'in üç sonatını, bu ulaşılması oldukça müşkül, son derece güç diziyi kayda aldınız. Düşünülecek bütün madalyaları almaktasınız. Sizin için, "Kim bu İdil Biret, büyüdü bir küçük kız olarak işe başlayan, sonra da yalnızca sıradan bir kariyer yapmakla kalmayıp bambaşka bir kişilik kazanan bu sanatçı kim?" diye soruyor herkes. Geçen hafta Nantes'daydım, müzisyen arkadaşlar bana, önümüzdeki günlerde neler yapacağımı sordular. Onlara İdil Biret'le buluşacağımı söylediğimde bana, İngiltere kraliçesi ile buluşacağım gibi, imrenerek baktılar. Çünkü efsane olmuş, eşi nadir görülen, bir parça da gizemli bir kişisiniz siz.

Jean-Michel Damian
France Musique Radyosu,
"Duyarlı Teller" programı, 7 Şubat 2004

Önsöz

Babam İsmet İnönü'nün çoksesli Batı musikisine olan tutkusu müziksever dostlarımız tarafından çok iyi bilinir. Babam bu müzik türünü, kendi deyimiyle "müstesna zevk"i; Yemen'de, genç bir Osmanlı subayı iken tattıktan sonra ondan bir daha ayrılmak istemedi ve ailesi içinde bir müzisyen yetiştirme düşünüyü kurmaya başladı.

1916 tarihinde evlenir evlenmez, eşinin piyano çalmasını arzu etti. Piyano aldı, hoca tuttu. Her ikisi de gayret ettiler fakat olmadı.

Seneler geçti, bir kızı oldu. Ben doğunca babam gene ümitlendi. Bana da bir piyano aldı, bana da hoca tuttu.

Sevgili, çok değerli Ferhunde Erkin ders vermeye başladı. Babam yorumculukta ilerlememi sıkı bir şekilde takip altına aldı ve gene düş kırıklığına uğradı.

Tam vazgeçmek üzereydi ki Tanrı ona bir altın top bağışladı. Peri masalı gerçekleşti.

1946 yılında, o tarihlerde klasik Batı müziği konserleri verilen Mamak Konservatuvar binasında güzel bir dinleti sonunda babamın kucağına bir altın top, lüleli saçlı, muzip bakışlı, cin gibi bir kız çocuğu, bir taş bebek düştü!

O akşam piyanoda Mithat Fenmen, kemanda Orhan Borar ikilisinin bir resitali vardı. Dinleti alkışlar arasında sonra erince Mithat Fenmen yanımıza küçük bir kız çocuğu getirdi. Onun üstün yetenekli, çok özel olduğunu söyledi ve bize piyanoda marifetlerini gösterebilmesi için babamın iznini istedi.

Cumhurbaşkanı İnönü ve
İdil Biret, 1946.

Çocuk, babam Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün sorularına büyük bir rahatlıkla cevap verdi:

İsmi, İdil Biret'ti. Dört buçuk yaşındaydı. Evet, bize piyano çalacaktı.

Mithat Bey onu çağırınca sahneye çıktı. Piyanonun başına geçti. Fakat boyu kısa geliyor, klavyeye yetişemiyordu. Zaten pedallara küçücük ayaklarının ulaşması imkânsızdı. Tabureyi yükselttiler, gene olmadı. Alalecele notaları üst üste koydular, ancak öyle istenilen yüksekliği elde ettiler.

Küçük kız, İdil, etrafında konuşanların telaşını muzip bakışlarla takip ediyor, sıranın ona gelmesini sakın sakın bekliyordu.

Sonunda hazırlanan tabureye tırmandı ve böyle bir sahnede, böyle bir kalabalığın önünde çalmaya alışıkmiş gibi büyük bir güvenle minik parmaklarını piyanonun tuşlarında dolaştırmaya başladı.

Bir canlı bebeğe bakar gibi seyrettiğimiz İdilcik, biraz sonra nefesimizi kesti. Karşımızdaki gerçek bir "Harika" idi.

Bach'ın *Do Minor Prelüd* ile Beethoven'in *Opus 49 No.2*

Sonati'nın ikinci kısmını, *menuet*'i, bir çırpıda ezbere çaliverdi. Bunlar evde annesinden duyduğu parçalarıymış....

Gözlerimize, kulaklarımıza inanamıyorduk. Alkışların kesilmesini beklemeden bir parçadan ikincisine geçiyordu. Evinde oyun oynar gibiydi. Sonunda, nerdeyse zorla, Mithat Fenmen onu taburesinden indirdi.

Müdürün odasında çaylar içilirken İdil'i getirdiler. Babamın, annemin ellerini öptü, babamın kucağına oturdu, boynuna sarıldı. Birbirlerini çok sevdikleri belli oluyordu.

Babam, nihayet ailesinde bir müzisyen yetiştirme düşüne, "Harika" çocuğuna kavuşmuştu.

O akşamdan sonra İdil, Cumhurbaşkanlığı Köşkü'nün hem en küçük hem de en büyük konuğu olmaya başladı. Ailemizin bütün fertleri ona bayılıyordu.

Son derece doğal, kendinden emin, tatlı bir çocuktu. Bize geldiğinde ilk önce bebeklerime koşar, sarılır, sonra aklına esince piyanonun başına geçip oyunun devamı gibi piyano çalmaya başlardı.

Daha o yaşlarda, bütün ömrünce onu belirleyecek özellikleri meydana çıkmıştı.

İdil Biret, Özden Toker İnönü, Suna Kan.

Bir Harika Çocuk'tu, bunu Tanrı'nın kendisine bahsettiği bir lütuf olarak görüyor, kabul ediyordu. Bu akıl almaz yeteneğin kıymetini bilecek fakat hayatının dengesini bozmasına izin vermeyecekti. Seneler geçtikçe kendisi ile barışık, başkaları ile hoşgörülü olmaya hep devam etti.

1948 Temmuz'unda İdil Biret ve kemanda üstün yetenek sahibi diğer bir harika çocuk Suna Kan için çıkarılan "Harika Çocuk Yasası" TBMM'den geçti.

İdil Biret'in peri masalını andıran yaşam hikâyesi başlamıştı.

Ben Metin Toker ile, o Şefik Büyükyüksel ile evlendikten sonra, küçük kardeş-abela yakınlığımız daha değerlendirildi, renklendi.

Ben, onun kadar öğrenmeye meraklı, araştırmaya hevesli, azimli az insan tanıdım. Harikulade hafızasının yardımı ile İdil, çok zengin bir bilim, kültür hazinesine sahip. Bu serveti de kendisine saklamayıp yakınlarıyla paylaşmaktan her zaman büyük zevk alır.

İdil'in ilk evvela babamla, annemle, Metin'le sonra çocuklarımla, torunlarımla birçok konserinde bulundum. Onu dinlerken hep o küçük, şirin kızı hatırlayıp ona içimden candan teşekkür ettim. "İyi ki doğdun, iyi ki varsın İdil," dedim.

Ama bir konserinin özelliği var, diğerlerinden çok farklıydı.

Cumhuriyetimizin yetmiş beşinci yılı etkinlikleri çerçevesinde İsviçre'de Lozan'da bir konferans düzenlenmişti. TBMM Başkanı Hikmet Çetin'in yanı sıra biz de Ömer Ağabeyim, Erdal Ağabeyim, eşi Sevinç İnönü ve ben Özden Toker, Lozan Barış Antlaşması'na imza atan Türk delegasyonunun başkanı İsmet İnönü'nün çocukları olarak davet edilmiştik.

Lozan'da 24 Temmuz 1923'te antlaşmanın imzalandığı binaya yakın bir yerde düzenlenen konferans daha sonra Erdal İnönü'nün yönettiği bir panelle devam etti.

Aynı akşam antlaşmanın asıl imzalandığı Rumine Sarayı'nda da İdil Biret'in bir konseri vardı. O tarihî, yüksek tavanlı, mermer sütunlu tıklım tıklım dolu, haşmetli salonun ucundaki bir platforma yerleştirilmiş kuyruklu piyanonun başına geçince gene o 52 sene evvelki küçük kızı hatırladım. Büyümüş, uzun tuvaletinin içinde zarif, güzel bir hanımefendi olmuştu. Ama

aynı muzip bakışlarla etrafını süzüyordu. Kendinden emindi. Çok sakindi. Parmakları tuşlara dokununcaya kadar...

O akşam Rumine Sarayı'nda Beethoven'ın *Dokuzuncu Senfonisi*'nin 4. son bölümünü (Franz Liszt'in piyano uyarlamasını) çaldı. Tek başına bir orkestra gibiydi. Hepimiz, nefesimiz kesilmiş onu dinliyor, hiç bitmemesini istiyorduk.

Aklımdan neler geçti... İsmet Paşa Barış Antlaşması'nı yetmiş beş yıl evvel burada imzalamıştı. Arkasından cumhuriyet ilan edilmişti. Harika Çocuk Yasası elli sene evvel bu günlerde kanunlaşmıştı ve onu, babamı kaybedeli de yirmi beş yıl olmuştu.

Babam, İsmet İnönü artık yoktu. Ama altın topu harikalar yaratmaya devam ediyordu. İçimden tekrar babama ve İdil Biret'e teşekkür ettim.

Özden Toker İnönü

Sunuş

1945 yılında Ankara’da, henüz dört yaşındayken ve nota okumasını daha öğrenmemişken İdil Biret, Mozart’ın müziğini ve Bach’ın *İyi Düzenlenmiş Klavye*’sinden *prelüd* ve *füg*’leri, radyodan dinlediği kadarıyla, piyanoda çalıyordu. Bu eserleri hiçbir güçlük çekmeksizin çeşitli tonalitelere çevirmeyi de başarıyordu. Kimdi bu İdil Biret, Türkiye’nin, Batı’daki en Doğulu, ya da Doğu’daki en Batılı ülkenin başkentinde yaşayan bu çocuk kimdi?

Üç yıl sonra, 7 Temmuz 1948’de Türk Parlamentosu, “İdil Yasası”nı kabul ediyordu. Bu yasaya göre, İdil Türkiye’den ayrılacak, yabancı ülkelerde eğitim görecekti. Wilhelm Kempff, Alfred Cortot ve Nadia Boulanger gelecekteki öğretmenleri olacaktı.

Kendisine imrenilen, hayran olunan ama kimi zaman da kıyasıya eleştirilen, yine de böylesine az tanınan bu kadın sanatçının garip talihi burada başladı. Bugün, dünyanın her yanında satılan, iki milyon kadar –Glenn Gould’unkilerden fazla– disk var. Sınırsız bir kültür ve merak, düşünülemeyecek kadar geniş, şaşmaz bir bellek, sayıları nispeten azalan ama unutulmaz anılar bırakan konserler. Sonra da, ara verilmeksizin çalışma, hep çalışma.

Şamanlık, Hıristiyanlık, İslam, Sufilik, kültürlerin ve geleneklerin çarpışmasıyla, onun kültürel ve dinsel do-

kusunda bir arada yaşar. Batı yazını ve sanatı, felsefesi ve şiiri, durmaksızın düşüncesini ve çalışını besliyor onun.

Hermann Hesse, bir yerde, "Ah, yaşamımız müziksiz neye benzerdi!" der, ayrıca şunları da ekler: "Konserlere gitmeye pek gerek yok. Bize tanınan bin bir fırsat arasında, piyano üzerinde birkaç nota yeter... Belleğimizin hazinelerinden bilmem kaç kez, Schubert'in bir melodisi fıskırmıştır... O melodi alır bizi aydınlıklara götürür, sar-sar bizi, yaralarımızın üzerine aşkla dokundurur elini..."

Üstün yetenekliler kimi zaman garip işler yaparlar, bilinen normların ötesine geçmek isterler, kimi zaman da, hiç beklemedikleri kadar ileriye görürler, çoğu zaman da başkaları anlar bu güçlerini, desteklerler. Bu olağanüstü güçlerinin farkındadırlar çünkü. İdil Biret'e gelince; o, içinde özgür düşüncenin önemli yer tuttuğu bir ailenin içinde yetişmiştir. Müslüman cetleri vardı ama annesi babası, büyükannesi ve dedesi dinin gereklerini uygulayan kimseler değildi.

Biret çalar, hemen her şeyi çalar. Belleğinde, bu uçsuz bucaksız depoda, yıllar boyu yalnız bestecileri değil, çeşitli yorumcuların çalışmalarını da biriktirmiştir. İdil her şeyi dinler. Sahip olduğu büyük plak koleksiyonu ona, bütün yorumları, bütün büyük piyanistleri, özellikle bir zaman yaşamış gitmiş olanları, Rahmaninov'ları, Koczalski'leri, Backhaus'ları, o arada elbette Cortot'ları, Kempff'leri durup dinlenmeksizin tanıma, değerlendirme olanağını vermiştir.

On bir yaşındayken Kempff'le Paris'te Champs-Elysées Tiyatrosu'nda, 2.400 dinleyicinin önünde, Mozart'ın *İki Piyano İçin Konçerto*'sunu çalmıştı. Çok olağan bir şeydi onun için bu çünkü o yıllarda Kempff'le birlikte sık sık, iki piyanoda ya da dört el olarak çalışıyordu.

Aynı zamanda, Nadia Boulanger ile de çalışıyor, onunla konserler veriyordu. Yıllar sonra, Pierre Boulez'in

35. İstanbul Müzik Festivali'nin açılış gecesinde, İdil Biret ve Ayla Erduran'a Onur Ödüllerini Leyla Gencer verdi. 2 Haziran 2007.

üç sonatını birkaç gün içinde diske kaydetti. Ne dinlediyse, ister senfonik müzik olsun ister opera, hemen piyanoya uyarlayabiliyor, notaya alabiliyordu.

Kayıt yapmak onun için her zaman büyük bir zevk kaynağı oldu. Disklerinin sağladığı başarı herkese her zaman aynı zevki vermedi elbette. Yıllardan beri, belli başlı büyük plak firmaları ve kimi konser organizatörleri ona karşı çıktılar. Ama hiç aldırmadı o bunlara.

1960 ile 1980 yılları arasında ABD'de, Avustralya'da, Rusya'da, Avrupa'da ve elbette doğduğu ülkede, Türkiye'de yüzlerce konser verdi. Çağdaş müziği de kapsayan, geniş dağarcığında 100'ü aşkın konçerto, Franz Liszt'in piyanoya uyarladığı dokuz Beethoven senfonisi, bunların yanı sıra, özellikle Chopin'in, Brahms'ın, Rahmaninov'un piyano için yazdıkları bütün eserler vardır.

1970'lerde New York'ta, 20. yüzyıl bestecilerinin (Bartók, Berg, Bukureşlijev, Brouwer, Boulez, Castiglione, Françaix, Miaskovski, Mimaroglu, Prokofiev, Saygun, Skriyabin, Stravinsky, Webern) bir dizi eserini plaklara

kaydetmişti. Şimdilerde, Brahms'ın senfonilerinin piyano uyarlamaları üzerinde çalışıyor. Ayrıca, Beethoven'ın otuz iki sonatını, beş piyano konçertosunu ve dokuz senfonisinin piyano uyarlamalarını içeren bir dizi CD'nin kaydını tamamlamıştır.

İdil'le konuşmalarımız Paris'te, Brüksel'de, Londra'da, iki yıl boyunca sürdü. Chateaubriand'ın, "Prenslerin, başlangıçta söyleyecek hiçbir şeyleri yoktur..." sözünü unutmaksızın... Sözle anlatılamayacak ya da iki tarafın hayallerine, duyarlılığına dayalı şeyleri anlatmaya kalkışmak, garip bir girişimdir aslında. Besteciler ve sanatçılar üstüne fazlasıyla yazılmıştır, bunlar sık sık tartışma götürür yorumlara ya da açıklamalara yol açmış ya da birçok defasında olduğu gibi sanatçının kendisi tarafından çürütülmüştür.

Bu kitabı yazmayı İdil Biret'e 2002 yılının güz aylarında önerdim. Kitabı birlikte yazdık; ben sorular sordum (soracağım ne çok şey varmış gerçekten), İdil yanıtladı. Her zaman hazırdı yanıtlamaya, kimi zaman pek çok ayrıntıyla yüklüydü yanıtları. Önceleri konuştuk, kimi zaman da yakın dostu Marie-Françoise Bucquet ya da İdil'in eşi Şefik Büyükyüksel kibarca, şaşmaz bir kesinlikle karıştılar bu konuşmalara. Sonraları, zaman geçtikçe, söylediklerinin düşüncelerini yanıltmadığından emin olmak için, yazılı olarak yanıtladı sorularımı. Yaptığı bütün işlerde, sınırsız bir mesleki bilinci vardır İdil Biret'in. Üzerinde karara varılan ya da gerekli görülen ya da düpedüz tavsiye edilir nitelikte bulunan hiçbir şeyi göz ardı etmedik bu konuşmalar sırasında.

Programlarında sıkça yer verdiği besteciler, kuşkusuz, kişiliğinin kimi egemen çizgilerini belirleyecek özellikler taşırlar. İstanbul, Paris ve Brüksel; Brüksel'deki daireyi 1889 tarihli, yarım kuyruklu Pleyel marka bir piyano süsler ama, çoğu kez geceleri hazırlandığı konserlerine ve

kayıtlarına, elektronik ve sessiz klavyeleri çalarak hazırlanır. Yaptığı sayısız seyahat sırasında, her zamanki açıklığı ve merakıyla, her türlü insanla tanışmış, bu insanların çoğu gerçek dostları olmuştur. Konserini bir hayır kurumuna yardım amacıyla veriyorsa, çok az insan bilir bu durumu. Güçlükler, aldatmacalar ve müzik dünyasının çeşitli bayağılıkları yıldırılmaz onu, tersine, güçlendirir.

İdil Biret yalındır, saydamdır, belirsizlik yoktur. Mizacına en aykırı şeyler, kararsızlıklar, karmaşıklıklar ya da yanlış anlamalardır. Bütün sorunlar açıkça ortaya konur, yaşamının bir gereğidir bu. Ya seversiniz ya da sevmezsiniz. Kimi zaman şimşek hızındaki sezileri ve duyarlılığıyla, hiçbir yarar sağlamayan analizlerden ya da tekrarlardan sakınır kendini. Belki de, yaratmayı frenleyen, serbestçe hareket etme olanaklarını kısıtlayan, maddi ya da günlük güçlükler karşısında takındığı o aldırış etme ve gülüp geçiverme yüzündendir bu.

Hareket özgürlüğüne her şeyden çok değer verir İdil. Hiçbir ödün vermez bu özgürlükten. Hiçbir zaman. Böyle olunca, yaşam daha da basitleşir, aslolanın üzerinde yoğunlaşmak daha kolaylaşır. Böylelikle, tüm piyano repertuarına hâkim olmak mümkün olur, Biret günümüzde bunu yapabilen, sayıları son derece az sanatçılardan biridir. Bugün kim, hangi piyanist, ezbere, hemen hemen hiçbir hazırlık yapmaksızın Beethoven'ın, Brahms'ın, Chopin'in, Schumann'ın, Rahmaninov'un eserlerinin büyük bölümünü, Boulez ya da Ligeti gibi çağdaş bestecilerin eserlerini çalabilir?

Arada bir, dostu Bukureşliyev'in, *Archipel IV* adlı eseri üzerine yaptığı –Biret'in de ayrıca kaydettiği– şu açıklamayı anımsar İdil: “Yorumcu, kendisine çizdiği yalnız yolda, kendi seçimlerini yapmalı, böylece, çeşitlilik içinde, tutarlılığı ve bütünlüğü, imgelemine ve düşlerini korumayı bilmelidir.”

Müzik, tüm biçimleriyle, onun değişmeyen yaşam kaynağı ve temel besinidir. Kendini aşma uğraşının dışında her çabanın yararsız olduğuna inandığı için, yaşamdaki asıl arayışı olan müziğin gerçek bir serüven kahramanı olmuştur İdil, uzun yıllar da öyle kalacaktır.

Dominique Xardel

Fotoğraf: Sofia B. Yildiz

Yazar Dominique Xardel'in soruları ve İdil Biret'in ayrıntılı, derinlemesine analizler içeren, geniş açılımlı, felsefi boyutlu yanıtlarıyla ilerliyor bu kitap...

Zeynep Oral, *Cumhuriyet*

İdil Biret'in üstünlüğü yalnız müzik dünyasıyla sınırlı değil. Edebiyattan tüm sanatlara, felsefeden hukuka eşsiz bir bilgi ve kültür birikimi, yüzlerce orkestra eseri içeren bir repertuarı belleğinde taşıması, yalnız ve yalnız kendisiyle yarışması, bağımsızlığı ve özgürlüğü, onu olağanüstü kılıyor.

Dominique Xardel

Sonsuz bir zenginlik içeren bu kitap, Biret'in güçlü kişiliği, düşüncelerindeki özgünlük, müzik ve dünya üstüne açıklamalarının yoğunluğu, meslektaşları ve hocalarından kıskançlık ve küçük hesaplardan arınmış bir biçimde söz etmesiyle çok çarpıcı.

Jacques Louchamp, *Le Monde*

İdil Biret, siz, müzisyenlerin, özellikle piyanistlerin dünyasında efsane olmuş bir kişiliğiniz! Çünkü müzik dünyasına en şaşırtıcı harika çocuklardan biri olarak girdiniz. Bütün dünyayı büyölediniz, en büyüklerin hayranlığını kazandınız.

Jean-Michel Damian, *France Musique*

Piyano sevenler tarafından okunması gereken önemli bir kitap.

Ingo Harden, *Fono Forum*

Yaptığı her şeyde müzikal yaratıcılıktaki samimiyetini sergileyen, piyanonun bu büyük hamfendisinin kariyeri, repertuarı, çalışma metodları hakkında aydınlatıcı, heyecanla yazılmış bir kitap.

Nicolas Baron, *Diapason*

#müzik #klasikmüzik #piyano #konser #turne #müziyen #piyanist

Kapak fotoğrafı: Michaela Stahl

 can biyografi

canyayinlari.com twitter.com/canyayinlari facebook.com/canyayinlari

ISBN: 978-975-07-3349-9

9 789750 733499